

Lapsed võivad eluraskuste all murduda

13-aastane poiss lõpetab oma elu koduõuel asuvas puukuuris. Maha jääb kiri: ma ei suuda enam vaadata nälgivaid lapsi... On hilissügis 1995.

Kellele jättis eluraskuste all murdunud laps oma viimase sõnumi? Alkohoolikust vanematele, kes ei jaksa, ei tahagi enam kübekestki hoolida neist, kellele elu andnud? Õdedele ja vendadele? Et need kord sirgudes mõistaks, miks vanem vend, kes ikka pise- maid kaitses ja hoidis, käis suvevaheajal tööl ja teenis perele leivaraaha, nüüd korraga alla andis. Kõigile inimestele – lähematele ja kaugematele, kes oleksid võinud märgata, olla õigel ajal abiks, ja ometi ei teinud seda?

Ühiskonna hädad peegelduvad lastes. Viimastel aastatel on Eestis sagenenud depressiooni all kannatavate laste hulk. Kuigi lastepsühhiaatrid ei kurda mitte niivõrd ravialuste arvukuse kasvu, kuivõrd selle üle, et väikesed patsiendid jõuavad nende vaatevälja liiga hilja – siis, kui psüühilised häired on arenenud sügavuti ning toonud kaasa tõsiseid tagajärgi. Tallinna Laste ja Noorte Vaimse Tervise Keskuse psühhiaatri Liidia Lauliku sõnul oli aasta lõpus kaheteistkümnest tema palatis ravil viibinud lapsest tervelt üheksal seljataga enesetapukatse.

Depressioonid avalduvad lastel sagedasti teisiti kui täiskasvanuil ning pahatihti jäetakse lapse või nooruki vaimse tervise käestminek märkamata. Tujutust, õppeedukuse langust, kurvameelsust või vastupidi, agressiivsust, seletatakse murdeea, halbade sõprade, suure koolikoormuse või muuga

TERVIS 2000

ja nii tegeldakse põhjuste asemel tagajärgedega.

Kõige sagedamini peituvad laste psüühikahäirete juured kodus. Vanemad ei leia laste jaoks aega, kõik muu näib olulisem. Hoolimatute ja elu rataste vahele jäänud isade–emade järeltulijate kõrval kannatavad ka töönarkomaanide lapsed – ilma elu rahaga mõõtma harjunud uusrikaste võsukesed, kellele võimaluse asemel elada koos ema ja isaga püütakse osta täiuslik lapsepõlv. Samuti edukate ja edasipüüdlike inimeste järglased, kelle võimed ei pruugi välja kanda oma vanemate kujutlust neil endil omal ajal saamata jäänud heast haridusest.

Eesti juhtiva suitsidoloogias asjatundja Airi Värniku hinnangul võib lapse enesetappu vaadelda kui äärmuslikku suhtlemisvormi, juhul, kui laps ei saa enam mingil muul moel vanematega kontakti. Alla 12-aastane ei taju surma kui lõplikku lahendust, pigem võtab laps seda kui võimalust tõmmata endale muidu saamata jäävat tähelepanu.

Käitu oma lapsega nii, nagu käituksid külalisega oma kodus, ütlevad jaapanlased. Vana idamaine tarkus on omal kohal ka meil, siin ja praegu.

Laste enesetappudest ja vaimse tervise probleemidest kõneldakse ETV tervisesaates "Tervis 2000" laupäeval, 13. jaanuaril algusega kell 11. Saadet korratatakse jägmisel reedel kell 19.

ANNE LILL